

RYSZARD MATUSIAK

Badania przydatności i opłacalności stosowania żurawika HIAB-176 w transporcie drewna

Исследования пригодности и рентабельности применения грузоподъемного крана
HIAB-176 при транспорте древесины

Studies on the usefulness and profitability of the application of HIAB-176 davit
in wood transportation

Szerokie stosowanie w krajach rozwiniętych gospodarczo-żurawików montowanych na samochodach zwróciło uwagę na potrzebę przeprowadzenia badań odnośnie celowości i opłacalności ich stosowania w naszych warunkach. Przedmiotem tych badań jest żurawik produkcji szwedzkiej typu HIAB-176, znajdujący się w Ośrodku Transportu Leśnego w Szczecinie.

Hydrauliczny żurawik samochodowy HIAB-176

Wysięg maksymalny (standard)	5500 mm
(z przedłużaczem)	6500 mm
Udźwig maksymalny	1000 kG
Udźwig przy maksymalnym wysięgu z chwytakiem	625 kG
bez chwytaka	825 kG
Zakres wychylenia wysięgnika w pionie	160°
Zakres wychylenia wysięgnika w poziomie	360°
Prędkość podnoszenia	0,4 m/sek
Ciężar własny	910 kG
Pojemność zbiornika oleju	65 l
Maksymalne ciśnienie robocze	130 kG/cm ²
Wydajność pompy olejowej	28 l/min
Moc pobierania przez pompę	5 KM

Udźwig przy wysięgu	kG	
	mm	z chwytakiem
4250	850	1000
5000	660	825
5500	600	750
6500	475	625

Pomiar wysięgu:

przy podniesieniu o kąt 90°	6500 mm
przy podniesieniu o kąt 90° bez przedłużacza	5500 mm
na poziomie zerowym (gruntu)	5713 mm
na poziomie zerowym bez przedłużacza	4543 mm

wysięg maksymalny obejmuje całą powierzchnię skrzyni ładunkowej samochodu Praga V3S

METODYKA PRACY

Przeprowadzone badania w Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych w Szczecinie w nadleśnictwie Trzebież dotyczyły:

- wykonania fotografii dnia roboczego (1, 6),
- wykonania chronometrażu załadunku, transportu i wyładunku drewna z pojazdów mechanicznych,
- wykonania pomiarów udźwigu i wysięgów żurawika,
- zebrania dodatkowych danych w celu opracowania analizy ekonomicznej i opłacalności stosowania żurawika.

Chronometraż procesu ładowania drewna na pojazdy mechaniczne przeprowadzono w dwóch etapach:

- opuszczanie żurawika nad podnoszony ładunek i uchwycenie sztuki lub wiązki drewna,
- podniesienie ładunku i ułożenie go na pojeździe.

Przy wykonywaniu fotografii dnia roboczego wyodrębniano poszczególne czynności trwające ponad 1 minutę, natomiast wyniki chronometrażu były zaokrąglone do pełnych sekund. Jako podstawę do obliczenia wydajności pracy i sprawności technicznej żurawika przyjęto zużycie czasu roboczego na wykonanie poszczególnych czynności. Wykonano pomiary, obliczono średnią wartość \bar{x} oraz wartość bezwzględnego rozstępu odczytów według wzoru

$$R = T_{\max} - T_{\min}$$

Ustalono równocześnie wielkość względnego rozrzutu $\left(\frac{R}{\bar{x}}\right)$.

Obliczoną liczbę pomiarów chronometrycznych traktowano jako minimalną i dlatego z reguły wykonywano dla każdego ładunku większą liczbę obserwacji. Przyjęto współczynnik ufności równy 0,95, względny błąd szacunku — 3—5% i współczynnik zwartości szeregu chronometrycznego 2,5 (zmechanizowana praca ręczna).

Wyniki zestawiono w szeregi rozdzielcze dla poszczególnych sortymentów (drewno tartaczne i drewno kopalniakowe) oddzielnie i obliczono współczynniki korelacji, między:

- miąższością ładowanej partii drewna a całkowitym czasem ładowania,
- miąższością ładowanej partii drewna a czasem podnoszenia,
- długością ładowanego drewna a całkowitym czasem ładowania,
- długością ładowanego drewna a czasem podnoszenia.

Obliczone współczynniki korelacji posłużyły do ustalenia równań regresji.

Z danych fotografii dnia roboczego obliczono średni czas obsługi codziennej, czas ładowania i rozładowywania drewna, czas jazdy z ładunkiem i bez ładunku na odległość 1 km, czas przerw fizjologicznych i organizacyjnych oraz średnią ładowność pojazdu w m³, mp i tonach. Na podstawie wymienionych średnich wielkości obliczono czas trwania jednego cyklu wywozowego w zależności od odległości według wzoru:

$$T = T_{\text{ład}} + T_{\text{ip}} + T_{\text{jł}} + T_{\text{wyt}}$$

Po obliczeniu czasu trwania cyklu wywozowego na odległościach 0—20 km określono wydajność przewozową samochodu z zamontowanym żurawikiem, ustalając równocześnie średni czas pracy, wydajność w wozach, w m³, mp oraz w tonach na roboczo dzień.

Jako koszty niezależne od przebiegu oraz czasu pracy żurawika umownie potraktowano amortyzację żurawika, wartość zużywanego oleju, koszt remontów, płace robotników, ubezpieczenia społeczne i wartość ubiorów ochronnych. Jako koszty zależne od przebiegu ujęto amortyzację samochodu, wartość zużytego ogumienia oraz zużycie paliwa przez pojazd.

Koszt wywozu 1 m³, 1 mp i 1 t ładunku drewna uzyskano przez podzielenie kosztów eksploatacji przez wydajność na odległościach przewozu 0—20 km. Wymienione wskaźniki oraz ogólne koszty eksploatacji i koszty jednostkowe obliczono dla porównania z samochodem, wyposażonym we wciągarkę. Dane średnich płac, ubiorów ochronnych, stawki amortyzacyjnej, normatywów zużycia paliwa i oleju oraz napraw i przeglądów technicznych zebrano w Ośrodku Transportu Leśnego w Szczecinie. Pomiar udźwigu żurawika przy zakotwiczonym haku ładunkowym przeprowadzono za pomocą dynamometru do chwili uruchomienia zaworu przeciwprzeciążeniowego na poziomach: przy podniesieniu o kąt 90° i na poziomie ziemi. Zasięgi mierzono taśmą stalową od obwodu kolumny z dokładnością do 1 mm, dodając do wyniku 0,5 średnicy kolumny żurawika, zmierzonej średnicomierzem.

Wyliczenia wydajności, kosztów globalnych (bezpośrednich) i jednostkowych dokonano oddzielnie dla:

— przeładunków i wywozu samochodem Praga z zamontowanym żurawikiem HIAB-176,

— przeładunków żurawikiem HIAB-176 zamontowanym na samochodzie Praga przy wywozie ładowanego drewna środkami transportowymi ze skrzyniową przyczepą ładunkową (samochód MAZ, ciągnik Ursus C-325 z 3 t przyczepą oraz ciągnik Ursus C-4011 z 4,5 t przyczepą),

— drewna tartaczego i kopalniakowego.

Poniżej podaje się koszty pracy żurawika w r. gosp. 1967—1968.

	zł
Płace obsługi (średnie miesięczne)	operator 4622,00
	pomocnik 3323,00
Ubezpieczenia społeczne	operator 716,41
	pomocnik 515,07
Wartość ubioru ochronnego (w relacji miesięcznej)	operator 153,76
	pomocnik 153,76

Składniki kosztów eksploatacji samochodu Praga V3S z zamontowanym żurawikiem:

cena	260 000,00 zł
stawka amortyzacyjna	0,70 zł/km
zużycie paliwa	30—35 l/100 km
zużycie ogumienia	1 komplet 31 000 km
Składniki kosztów eksploatacji żurawika:	
cena	133 100,00 zł
stopa amortyzacyjna	7,0% rocznie
zużycie paliwa	8 l/1 godz. pracy
pojemność zbiornika oleju (olej wymieniany raz w roku)	65,0 l
Łączna wartość remontów i przeglądów w jednym roku eksploatacji	9 041,21 zł

WYNIKI BADAŃ I WNIOSKI

Hydrauliczny żurawik samochodowy HIAB-176 pod względem technicznym jest w pełni przydatnym urządzeniem do prac ładunkowych drewna w gospodarstwie leśnym. Nadaje się on z powodzeniem do załadunku i wyładunku drewna długiego i krótkiego w pojedynczych sztukach i w pęczkach. Wysięg maksymalny ramienia żurawika okazał się wystarczający do załadunku i wyładunku drewna nie tylko na własny pojazd, ale i na inne pojazdy, zarówno z przyczepą dłuźycową jak i skrzyniową.

Zmniejszenie nośności pojazdu wywozowego przez zamontowanie na nim żurawika nie ma praktycznego znaczenia, ponieważ drewno jest ładunkiem objętościowym. Ładowane na pojazd drewno do dopuszczalnej — przepisami ruchu drogowego — wysokości, rzadko osiąga ciężar równy maksymalnej ładowności pojazdu mechanicznego. Wpływ miąższości ładowanego drewna na czas podnoszenia, świadczący o wykorzystaniu udźwigu żurawika w badanych próbach był stosunkowo wysoki (tabela 1).

Całkowity czas ładowania drewna żurawikiem na pojazd własny i obcy był zależny od objętości sortymentów. Uwydatnił się on znacznie przy ładowaniu drewna tartaczego na przyczepę dłuźycową Pragi w 38,44% i przy ładowaniu na inne pojazdy z przyczepą skrzyniową — w 24,01% ilości przeprowadzonych pomiarów. Wpływ miąższości drewna kopalniakowego na całkowity czas ładowania był nieznaczny, bowiem operator przeznaczal część czasu na formowanie wiązek.

Długość ładowanego drewna wpływa wydatnie na szybkość podnoszenia i sumaryczny czas ładowania surowca. Wraz ze wzrostem długości sortymentów wzrastają wymienione czasy i uwidaczniają się szczególnie w przypadku ładowania drewna na własną przyczepę (6—10,24%). Przy załadunku sortymentów dłuższych niż 6,0 m następuje duży wzrost czasu podnoszenia i całkowitego czasu ładowania. Fakt ten spowodowany jest koniecznością stosowania dwóch chwytów, w celu podniesienia ładunku na pojazd. Jednocześnie jednak można dokonywać ładunku sztuk o ciężarze przekraczającym udźwig żurawika, ponieważ drewno podczas podno-

Zależności między miąższością i długością drewna tartaczno i kopalniakowego a czasem podnoszenia i całkowitym czasem załadunku na pojazd własny i obcy

Zależność	Wyniki zależności		
	współczynnik korelacji r	r ² (%)	równanie regresji
Wpływ miąższości ładunku na czas podnoszenia drewna tartaczno na własną przyczepę	0,57	32,49	63,0249x + 0,96655
Jak wyżej na przyczepę skrzyniową	0,54	29,16	63,5271x + 4,50699
Wpływ miąższości ładunku na całkowity czas ładowania drewna tartaczno na przyczepę własną	0,62	38,44	75,08x + 14,4568
Wpływ miąższości drewna tartaczno na czas załadunku na inne przyczepy skrzyniowe	0,49	24,01	60,8237x + 25,8046
Wpływ długości drewna tartaczno na czas podnoszenia przy załadunku na przyczepę dłuźycową	0,25	6,25	5,161x + 7,1306
Wpływ długości drewna tartaczno na całkowity czas ładunku na przyczepę dłuźycową	0,32	10,24	7,2348x + 15,9316

szenia jest oparte jednym końcem o podłoże lub przyczepę pojazdu. Przedział długości sortymentów nie powodujący dużego wzrostu czasu ładowania na pojazdy zamyka się w granicach 1,0—6,0 m, natomiast przedział miąższości ładunków drewna wahał się w granicach 0,1—1,2 m³.

Wydajność żurawika przy wywozie drewna tartaczno samochodem Praga V3S z przyczepą dłuźycową oraz przy załadunku drewna na pojazdy z przyczepą skrzyniową (w m³/roboczodzień) przedstawia tabela 2. Wyższą wydajność osiąga przeładunek żurawikiem na inne pojazdy ze skrzyniową przyczepą przy wywozie na bliższe odległości (do około 5 km). Wydajność ta przy odległości 1 km wynosiła 61,04 m³/roboczodzień, przy odległości 5 km — 37,80 m³/roboczodzień, natomiast przy odległości 20 km

Tabela 2

Wydajność żurawika w m³/roboczodzień przy wywozie drewna tartaczno na różnych odległościach

Rodzaj pojazdu	Odległość km						
	0*	1	2	5	10	15	20
Praga z przyczepą dłuźycową	66,86	48,75	45,85	43,28	31,26	26,23	20,39
Pojazdy z przyczepą skrzyniową	99,40	61,04	53,89	37,80	25,60	19,36	15,57

* Wydajność przy „0 km” obliczona tylko dla załadunku drewna, wydajność przy odległościach 1—20 km obliczona dla załadunku, wywozu i wyładunku drewna z pojazdów.

— 15,57 m³/roboczodzień. Jest to spowodowane krótkim czasem ładowania i rozładunku przyczep skrzyniowych, których pojemność nie pozwala na osiąganie maksymalnej ładowności.

Bezpośredni koszt ładowania i rozładunku drewna jest zależny od czasu pracy żurawika i wynosił 17,58 zł na roboczogodzinę, natomiast koszt jazdy zależał od przebiegu i wynosił 2,03 zł/km. Koszt załadunku, wywozu i wyładunku drewna tartacznego samochodem Praga V3S i pojazdami ze skrzyniową przyczepą przedstawiono w tabeli 3. Z załączonych danych wynika, że przy odległościach wywozowych mniejszych (do około

Tabela 3

Koszt załadunku, wywozu i wyładunku drewna tartacznego z samochodu Praga V3S i innych przyczep skrzyniowych

Rodzaj pojazdu	Odległość km						zł/m ³
	0	1	2	5	10	20	
	Praga z przyczepą dłuźycową	8,58	11,72	12,41	13,30	18,25	
Pojazdy z przyczepami skrzyniowymi	5,78	9,13	10,10	13,78	19,61	25,43	31,32

10 km) koszt transportu 1 m³ drewna tartacznego (łącznie z załadunkiem i wyładunkiem przy użyciu żurawika) jest mniejszy w przypadku stosowania ciągników z przyczepami dłuźycowymi lub skrzyniowymi. Wzrastał on zawsze progresywnie z wydłużaniem się drogi wywozowej, np.: w przypadku Pragi z przyczepą dłuźycową wynosił on przy odległości 1 km — 11,72 zł/m³, 5 km — 13,30 zł/m³ i przy 20 km — 29,03 zł/m³. Koszt niezależny od przebiegu pojazdów jest stosunkowo wysoki i wynosi 462,36 zł. Podstawowymi jego składnikami są świadczenia na rzecz zatrudnionych pracowników przy obsłudze żurawika i samochodów. W badanym okresie na wykonanie pracy przewozowej wykorzystano 88,47% czasu roboczego i nie wystąpiły przerwy, spowodowane usterkami technicznymi, co świadczy o właściwej eksploatacji i konserwacji żurawika oraz jego wysokiej jakości technicznej. Z globalnego czasu transportu drewna na czas pracy żurawika przypadało 26,07%, co przy urządzeniu samozaladowczym należy uznać za dobry.

Wyniki przeprowadzonych badań upoważniają do wyciągnięcia następujących wniosków.

1. Wydajność żurawika HIAB-176 przy wywozie drewna tartacznego i kopalniakowego samochodem Praga V3S maleje w miarę wydłużania się drogi wywozowej.

2. Koszt transportu 1 m³ drewna tartacznego samochodem Pragą z zamontowanym żurawikiem wzrasta z wydłużaniem się drogi wywozowej.

3. Wysoka wydajność przeładunku żurawikiem na „0 km“ pozwala sądzić, że dla drewna wielko- i średniowymiarowego będzie można również stosować go wyłącznie do załadunku.

4. Koszty eksploatacji żurawika można wydatnie zmniejszyć przez wprowadzenie zmian organizacji pracy:

— wyeliminowanie przerw organizacyjnych, których średnia wartość

na 1 roboczodzień wynosiła 65,53 minut, co stanowi 11,53% całkowitego czasu pracy. Po usunięciu przerw wykorzystanie czasu roboczego wzrosło o 13,01%,

— redukcję osób obsługujących samochód i żurawik do kierowcy-operatora.

LITERATURA

1. Kazalski L. — Techniczne normowanie pracy. Warszawa 1964.
2. Marzec J. — Mechanizacja robót ładunkowych. Warszawa 1966.
3. Matamer J. — Pridavny hydraulicky jertzob vyznamny pomocnik v nakladani automobilove dopravie. Automobil 6. 179. 1960.
4. Pawłowski M. — Ekonomiczny zakres i warunki eksploatacji żurawików samochodowych. Prace ITS. 61. 1965.
5. Pawłowski M. — Ekonomiczne efekty stosowania żurawików samochodowych. Prace ITS. 29. 1966.
6. Podgórski M. — Wybrane zagadnienia z ekonomiki i organizacji pracy w gospodarstwie leśnym. Poznań 1967.

Ponadto w pracy wykorzystano materiały z obserwacji terenowych magistrantów Katedry Użytkowania Lasu WSR w Poznaniu ob. ob. mgr Urszuli Bojarskiej i mgra Macieja Bojarskiego.

Краткое содержание

Исследования касались грузоподъемного крана HIAB-176 установленного на автомобиле ПРАГА V3S. Наблюдения на местности охватывали хронометраж и фотографию рабочего дня, погрузку, транспорт и выгрузку пиловочной и рудничной древесины на прицепе-лесовозе Праги, на прицепах — ящиках тракторов Урсус С-328 и 4011.

Результаты проведенных исследований показали, что производительность грузоподъемного крана прогрессивно уменьшается по мере увеличения расстояния вывозки, а стоимость транспорта 1 м³ сырья возрастает.

Summary

Tests concerned HIAB-176 davit installed on the Praga V3S truck. Field observations included timekeeping and photographs of a working day with loading, transportation, and unloading of sawn timber and pit props on logging trailer with Praga trucks, as well as trailers of Ursus C-328 and 4011 tractors.

Results of tests indicated that the efficiency of davit decreases progressively with the increase in length of transportation road and the cost of transportation per 1 cu. m. of raw material increases.